HISTORISK

NORMALT ER DET IKKE GRYDER OG SKÅNEÆRMER, DER PRÆGER UNDERVISNINGSLOKALERNE PÅ AARHUS UNIVERSITET. MEN I 1945 BLEV DER OPRETTET EN VIDEREGÅENDE VIDENSKABELIG HUSHOLDNINGSUDDANNELSE, SOM SKULLE HØJNE RESPEKTEN FOR KVINDERS ARBEJDE I HJEMMET. UDDANNELSEN HED SPECIALKURSUS I HUSHOLDNING, MEN BLEV I SPØG OMTALT SOM:

Frikadellefakultetet

ORD | KRISTIAN HOLMELUND JAKOBSEN
FOTO | UNIVERSITETSHISTORISK UDVALG

Hulda Pedersen pressede i flere årtier på for at få en videnskabelig husholdningsuddannelse på Aarhus Universitet. Da Specialkursus i Husholdning blev oprettet i 1945 var hun dog blevet for gammel til selv at være en del af uddanelsen.

To måneder efter befrielsen, den 5. juli 1945, tog Undervisningsministeriet beslutningen om oprettelsen af Specialkursus i Husholdning ved Aarhus Universitet. Et slag var slået for kvinders rolle som professionelle individer. Det var således den første uddannelse ved universitetet, der direkte henvendte sig mod et typisk kvindefag. Men forud for den tilsyneladende enkle og problemfrie effektuering af en administrativ beslutning lå en lang og sej kamp for en videnskabelig uddannelse i husmoderfaget.

Kampen

Allerede i 1893 havde lærerinde Birgitte Berg Nielsen forslået oprettelsen af en videnskabelig husholdningsskole, som skulle være kvindernes pendant til den allerede eksisterende Landbohøjskole. Ideen var samtidig at dygtiggøre kvinder og højne respekten for deres arbejde i hjemmet.
Hun mødte dog ikke opbakning til sit forslag, og lignende forslag blev også i de følgende år afvist. Men med oprettelsen af Aarhus Universitet i 1928 øjnede kvindebevægelsen en ny mulighed. Med århusafdelingens forkvinde, Hulda Pedersen, i spidsen kom Dansk Kvindesamfund i 1934 med et konkret forslag om oprettelsen af et Husholdningsfakultet ved Aarhus Universitet, hvor husholdningspædagoger kunne gennemføre et husholdningskandidatstudium på ca. 2 år.

Gyldne Hulda

Dansk Kvindesamfunds forslag blev dog i første omgang skrinlagt af Aarhus Universitet, men forslagsstilleren, Hulda Pedersen, fortsatte kampen igennem, det man i dag ville kalde, et intenst lobbyarbejde. Igennem tilknytningen til flere af universitetets organisationer var hun stærkt medvirkende til at Undervisningsministeriet endelig den 5. juli 1945 godkendte oprettelsen af Specialkursus i Husholdning ved Aarhus Universitet. Hendes engagement lå først og fremmest i, at hun følte, at kvinders arbejdsindsats i hjemmet ikke blev tilstrækkeligt værdsat. Hun mente, at denne holdning ville ændres, hvis husholdningsfag blev ligestillet med andre fag i den højere uddannelse ved universiteterne.
Men Hulda var mere end en effektiv lobbyist. Hun havde også hovedæren for, at der blev indsamlet 500.000kr – et dengang usandsynlige beløb - til et kvindekollegie tiltænkt Specialkursets studerende. I 1950 blev kollegium 7 indviet, og igen i 1957 kunne man holde rejsegilde i Uniparken, da Hulda Pedersen egenhændigt havde indsamlet en kvart million kroner til at starte byggeriet til uddannelsens bygning midt i Uniparken i forbindelse med Hygiejnisk Institut.

Specialkurset

Kurserne blev igangsat med virkning fra oktober 1945, men der blev i første omgang ikke tale om det ønskede kandidatstudium. Derimod var det Undervisningsministeriets beslutning, at institutionen skulle tilbyde forskellige videreuddannelseskurser for husholdnings- og hjemmekundskabslærere. Man startede således med kurser i ernærings- og kostlære, husholdningsteknik og husholdningsøkonomi. Aarhus Universitet var i 1945 det eneste sted i Norden, der kunne tilbyde videregående uddannelse i husholdning. Danmark var blevet et fremgangsland inden for området, og det viste sig allerede i det første kursushold, som havde deltagere fra alle de skandinaviske lande. Da uddannelsen blev oprettet var det således en meget fin videreuddannelse.

Datamatkonference

I 1970'erne omlagde man uddannelsen, så man ikke blot kunne videreuddanne sig, men også tage en uddannelse som klinisk diætist. Desuden udviklede man nogle regionale kurser ude i landet for at komme ud til brugerne.
Institutionen viste, at man var på forkant med tingene, da man allerede i 1988 arrangerede et efteruddannelseskursus over email under navnet "Sundhedsformidling over datamatkonference". Kurset skulle give fjernundervisning over email, telefon og videobånd, så et netværk af sundhedsformidlere kunne opdateres med faglig viden, som skulle formidles lokalt.

Pinligt

Specialkursus i Husholdning var et resultat af kvindekampen i første halvdel af 1900-tallet. Men med opblomstringen af feminismen i 1960'erne og 1970'erne virkede navnet 'Specialkursus i Husholdning' efterhånden lidt ude af trit med kvindekampen. Karen Søndergaard, som gik på uddannelsen i slutningen af 1970'erne, husker det således:
"I tiden efter 1968 syntes mange, at det var lidt pinligt, at uddannelsen hed noget med husholdning, og at vi lå som en mellemlang videregående uddannelse kun med kvinder midt i Uniparken."
Karen Søndergaard var selv leder for uddannelsen i midten af 1990'erne. Her oplevede hun, hvordan nogle af de studerende stadig var utilfredse med navnet:
"I slutningen af 90'erne blev et forslag til et nyt navn ikke godkendt i Repræsentantskabet. Efter denne beslutning fik en gruppe studerende lavet et skilt med 'Klinisk diætetik', som de klistrede over det gamle navneskilt udenfor bygningen i Uniparken. Da der senere skulle laves nye skilte til uddannelserne i parken, blev det nye navn ved en fejltagelse trykt som officielt skilt."

Kampen mellem fagene

I 1990'erne oplevede Specialkursus i Husholdning, hvordan kampen blev skærpet mellem uddannelserne på ernæringsområdet. Man forsøgte forgæves, i samarbejde med Det Sundhedvidenskabelige Fakultet, at få uddannelsen forandret til en bachelor i klinisk ernæring.
Men i 2002 blev uddannelsen lagt under JCVU, som senere blev til VIA, og ændret til en professionsbachelor i ernæring og sundhed. Uddannelsen mistede i 2004 den sidste forbindelse til Aarhus Universitet, da man flyttede fra bygningen i Uniparken til VIA's lokaler i Vennelystparken.

At specialkursus i Husholdning var en videnskabelig uddannelse blev taget alvorligt. Her ses tre studerende i fuld gang med undervisningen i 1956.